

Történelem BA régészet szakirányos hallgatók számára Záróvizsgatételek és irodalom

A vizsga menete: A hallgatók két tételt húz külön korszakból, egyet a fő korszakból és egyet az egyéb korszakokból.

1. A *Homo sapiens* kialakulása, vándorlása. A Föld benépesítése. A jégkorszakok szerepe. A neandervölgyiek és a *Homo sapiens* eltérő anatómiája és kultúrája. A *paleolitikum néhány fontos hazai lelőhelye és „ipara”*. A magyarországi őskőkor kutatása.
2. A *mezolitikum fogalma*. Az éghajlatváltozások jelentősége a környezet és az embercsoportok életmódjának változásaiban. A különböző élőhelytípusok kutatása (tengerparti lelőhelyek, Jászság, Lepenski Vir). Sajátos eszköztípusok (mikrolitok) jelzik az új korszakot. *Elméletek a Közel-Kelet neolitikumának kialakulásáról* és az új életmód terjedéséről.
3. *Az őskor keltezésének lehetőségei, módszerei és problémái*. (Ismertessen néhány kormeghatározási módszert! A C 14-es kormeghatározás időkeretei, a kallibrált időadatok és a történeti kronológia problémái. Az őskor ma használt, hivatalos időrendje. C. Renfrew balkáni kutatásai.)
4. *A Kárpát-medencei neolitikum kialakulása*. (A déli eredetű neolitikum határvonala. A Körös-Starčevo kultúra jelentősége, kutatása. Az Alföldi vonaldíszes kultúra és a Dunántúl korai neolitikuma. Az első falvak létrejötte, jellegzetességeik. A mezőgazdasági élelemtermelés kialakulása, elterjedése, általánossá válása. A kerámiakészítés és egyéb háziiparok kezdetei és leletanyaguk.)
5. *Az európai neolitikum kialakulása*. A folyóvölgyek és a Kárpát-medence jelentősége. A vonaldíszes kultúrák települési sajátosságai (háztípusok, településformák). Ismereteink a neolitikum temetkezési szokásairól. A hitvilág megnyilvánulási formái a korai és a középső neolitikumban (idolok, oltárok, arcos edények, nő-alakú edények stb.).
6. *A Kárpát-medence kései neolitikuma*. (A tell kultúrák megjelenése és sajátosságaik. A legfontosabb tellek (Szegevár, Gorzsa, Vésztő, Polgár) és kutatásuk, kutatóik. A tellek északi határa. Az obszidián és jelentősége. A Lengyeli kultúra más színezetű kultúrája, lelőhelyei (Lengyel, Sé, Zengővárkony, Mórág, stb.). A Sarlós- és Baltás isten, a dunántúli kései idólplasztika sajátosságai.)

7. *A korai és a középső rézkor.* (Változások az életmódban és a településformákban. Az első igazi temetők. A Tiszapolgári, Bodrogkeresztúri és Balaton/Lasinja kultúrák. A fémművesség első kibontakozása: a réztárgyak formái, típusai. Az aranykincsek típusai és ezek jelentősége, az eszéki 18 kg-s rézcsákány. A balkáni és Kárpát-medencei rézkor jelentősége.)
8. *Keleti eredetű népek érkezése a Tisza vonaláig (Kurgánsírosok), jellegzetes temetkezéseik, leletanyaguk, lelőhelyeik. A késői rézkor a Kárpát-medencében* (a Péceli/Badeni kultúra) területi és kronológiai csoportjai. Ismert európai réz-lelőhelyek, bányák. Új kerámiaformák. A kocsi és jelentősége. Változások a hitvilágban (ember alakú urnák, a hamvasztás, mint temetkezési rítus, maszk, cserélhető fejű idollásztika, állattemetkezések, Istár-szalag, a vörsi temetkezés értelmezése, stb.).
9. *Változások, új népek és kultúrák a korai bronzkor idején.* (A bronzművesség kialakulása, korai formái. Nyersanyaglelőhelyek és kutatásuk. A Kárpát-medence fontosabb kora bronzkori kultúrái, ezek sajátosságai és földrajzi elhelyezkedése. A Vučedol, Somogyvár, Makó, Nyírség, Szaniszló, Óbéba-Pitvaros, Harangedényes, stb. kultúrák és csoportok.)
10. *A kora bronzkor végétől és a középső bronzkorban újra tellek létesülnek a Kárpát-medencében.* (A Nagyrévi, Hatvani, Ottományi, Perjámosi, Vattina, Gyulavarsándi és Füzesabonyi kultúrák. A tellek kutatása a Kárpát-medencében. A nagyobb ásatások. A tószegi tell európai jelentősége. A középső bronzkori Tisza-vidéki (alföldi) temetők kutatása.)
11. *A Dunántúl és a Duna-Tisza közének középső bronzkora.* (A Mészbetétesek és a Vátya kultúra ismertetése, jelentősége. A földvárak és lakosaik. A Kárpát-medencei bronzművesség első virágkora. Az erdélyi, Tisza-vidéki és a dunántúli műhelyek sajátosságai. A Halomsírosok megjelenése és a Koszideri időszak problematikája, kutatók és vélemények.)
12. *A késő bronzkor a Kárpát-medencében.* (Késő halomsírosok, az Urnamezős kultúra, a Gávai kultúra, a Kyjatice kultúra. A nagyobb települési központok: Velem-Szentvid, Sághegy). A bronzművesség csúcspontja. A kincsleletek, kincshorizontok értelmezése. Az aranyleletek. A különféle településtípusok. A temetők, temetkezések változásai, ezek értelmezése.)
13. *A vaskor kezdetei.* (A vasművesség eredete. A preszkíták (Mezőcsáti kultúra). A preszkíta típusú kincsleletek (Angyalföld, Prügy, Fügöd, Dinnyés, stb.) A preszkíta kultúra nyugati határvonala. A Bosut III.-Basarabi kultúra. A vaskor második keleti hulláma: a szkíta-kor története és lelőhelyei a Kárpát-medencében (Vekezug, Zöldhalompuszta, Tápiószentmárton, Ártánd, stb.). A szkíta-kori telepek és temetők.)

14. *A Dunántúl korai vaskora.* (A Hallstatt kultúra és csoportjai. A névadó lelőhelyről röviden. A Keleti-Hallstatt-kultúra dunántúli központjai, legfontosabb lelőhelyei: Sopron-Burgstall, Pécs-Jakabhegy, Csöngye, Süttő, Vaskeresztes, Százhalombatta Nagyberki-Szalacska, stb. Földvárak, halomsírok. A leletanyag fontosabb típusai és sajátosságai. Távolsági kapcsolatok a kora vaskorban. A leletanyag értelmezési kísérletei. A kincsleletek.)
15. *A Kárpát-medence a kelta korban.* (A hódítás és megtelepedés fázisai, lelőhelyei és leletanyaga (Sopron-környéke, Győr-Ménfőcsanak, Szob, Pilismarót, Szárazd-Regöly, az autópályás ásatások újabb eredményei, stb.). A különféle lelőhelytípusok. Az oppidum fogalma és jellegzetes leletanyaga. Technikai és technológiai újítások a kelta korban. A pénzhasználat elterjedése. A Kárpát-medence kiemelkedő jelentőségű kelta lelőhelyei és kutatásuk.)
16. *A Kárpát-medence történeti – régészeti képe a Kr.e. I. - Kr. u. I. sz.-ban.* (Az antik világ képe, ismeretei a Kárpát-medencéről, a Kárpát-medence népeiről. A késői oppidumok és a korai római korszak életmódjának hasonlóságai és különbségei. Késő kelta törzsek és más késő vaskori népek lelőhelyei: a települések és a temetők régészeti hagyatéka. Jellemezzen egy-egy lelőhelyet!)
17. *Világok határán.* (A Kárpát-medence helye és szerepe a különböző őskori kultúrák kapcsolatrendszerében. Anatólia, a különféle görögországi területek, Trója, Mükéné és a Kárpát-medence lehetséges érintkezési pontjai. Kapcsolatok a Baltikummal, Közép- és Nyugat-Európa kultúráival. Kapcsolatok a geometrikus, az archaikus görög és az etruszk világgal, Itália őskori kultúráival. Néhány konkrét lelet, vagy lelőhely példáján vázolja ismereteit e kérdésekről.)
18. *A Római Birodalom kialakulása, igazgatása.* (Augustus államreformja. A Római Birodalom terjeszkedése. Provinciák, provinciális szervezet és igazgatás. *Cursus honorum*, szenátori és lovagi pályafutás. Forum Romanum és a tartománygyűlések.)
19. *Települések, településtípusok a Római Birodalomban.* (Városi települések, *colonia*, *municipium*, *metropolis*. Városi igazgatás és infrastruktúra. Vidéki jellegű települések a provinciák területén, *vicus*, *pagus*. Villák, villatelepülések, *villa rustica*, *villa urbana*.)
20. *A római hadsereg és a határvédelem.* (Római hadsereg felépítése, szervezete. Hadseregreformok. Legiók és auxiliáris csapatok szervezete, diszlokációja. A római katona és a veteránok jogi-társadalmi helyzete, juttatásai. Határvédelem, *limes* és a *ripa*, erődök felépítése. A késő római hadsereg, *comitatenses*, *limitanei* alakulatok.)
21. *A Római Birodalom társadalomtörténete.* (Császárkori társadalmi struktúra, szenátori rend, lovagok, provinciális arisztokrácia. *Cursus honorum*, a társadalmi mobilitás kérdése. Társadalmi reprezentáció formái. A Dominatus kori társadalmi rend, újabb elemek, változások.)
22. *Római kultúra és a Romanizáció.* (Császárkori és provinciális művészet és anyagi kultúra. Romanizáció – Akkulturáció. Romanizáció, mint történelmi folyamat, a romanizáció aspektusai és területei.)

23. *Pannonia meghódítása, megszervezése és igazgatása.* (Augustus hadjárata, Kr. e. I. századi harcok. Pannon-dalmata lázadás. Illyricum kettéosztása. A provincia megszervezése. A provinciális közigazgatás emlékei, *civitas peregrina*, magistratusok.)
24. *Pannonia hadserege.* (Hadsereg szervezete, legiók és auxiliáris csapatok, táborhelyek és diszlokáció. Pannoniai hadsereg részvétele a provincián kívüli harcokban. A ripa Pannonica, kiépítése és változásai, őrtornyok. Késő római hadsereg, Belső erődök, késő római építési periódusok.)
25. *Pannonia lakossága és társadalma.* (Bennszülött illyr-kelta és pannon törzsek, szervezetük, *civitates*. Betelepülők, italikusok. Betelepítettek, barbárok, Alathaeus-Saphrax csoport kérdése. A pannoniai társadalom, szenátorok és lovagok, municipiális arisztokrácia. Romanizáció.)
26. *Rurális települések Pannoniában.* (Vidéki települések, bennszülött vicusok, auxiliáris vicusok. Villák, villa-típusok Pannoniában.)
27. *Városi települések a Pannoniában.* (Városi települések, colonia, colonia deducta, municipium. A pannoniai urbanizáció kérdései. Városi igazgatás és társadalom.)
28. *Római kori anyagi kultúra.* (A tárgyak és eszközök kultúrája. Fegyverzet és katonai felszerelés. Viseleti tárgyak. Ékszerek. Használati eszközök, szerszámok. Csonttárgyak. Üvegedények, import üvegtárgyak, helyi műhelyek termékei, késő római üvegtárgyak. Kerámiaedények, luxuskerámia és házikerámia.)
29. *Római kori gazdaság régészeti emlékei Pannoniában.* (Nyersanyagok, bányászat. Kézműipar, fém- és üvegfeldolgozás, fazekasság, műhelyek-műhelykörzetek. Mezőgazdaság, földbirtokrendszer. Kereskedelem, provinciális importáru és exportáru szerepe.)
30. *Temetkezési szokások.* (Bennszülött temetkezési szokások, kocsitemetkezés, halomsírok. Római hamvasztásos temetők, temetkezések. Sírkövek és sírípítmények. Késő római temetkezési szokások. Múmiatemetkezések.)
31. *Provinciális és császárkori művészet emlékei Pannoniában.* (A provinciális művészet interpretációja. Kis- és nagyplasztikai emlékek a provinciában. Késő római provinciális művészet alkotásai.)
32. *Auctochton kultuszok és klasszikus római istenvilág emlékei.* (Bennszülött istenek, interpretatio Romana problémái. A római istenvilág, Capitoliumi-triász emlékei. Szentélyek, templomok, larariumok.)
33. *Orientalis kultuszok, misztériumvallások. Korai kereszténység régészeti emlékei.* (Mithras-kultusz. Kisázsiai-szír istenek. IOM Dolichenus kultusza. Egyiptomi kultuszok, Isis-Osiris. Korai keresztény vallási emlékek.)

34. *Római-barbár kapcsolatok, kapcsolatrendszer a történeti - régészeti források alapján.* (Történeti - régészeti források adatok és értelmezésük. Politikai kapcsolatrendszer, római befolyás, klienskirályságok rendszere. Római export, stipendium a Barbaricumban, kereskedelmi útvonalak. Római állomáshelyek – építmények. Római hatás a barbár törzsek anyagi kultúrájában.)
35. *Kvádok régészeti emlékei.* (Szvébek története és régészete, Elba-vidéki emléktárgyak, vándorlás időszaka. Korai markomann-kvád hagyatéka, Maroboduus-kori leletanyag, Vannius királysága. Kr. u. II-III. századi lelőhelyek és leletanyag. Kvád temetők és települések. Kvádok és a Púchov-kultúra.)
36. *Szarmaták régészete.* (Szarmaták története – történeti-régészeti korszakolás. Korai (jazig) hagyatéka. Jazig-roxolán periódus, késő szarmata periódus, szarmata települések és temetők.)
37. *A Barbaricum régészete markomann háborúk utáni időszakban.* (Przeworks-kultúra, Vandálok a Kárpát-medencében. Wielbark- kultúra, Gótok vándorlása és megjelenése, Cernjahov–Maroszentanna-kultúra. Új iráni törzsek, csoportok régészeti emlékei, Hortobágy-Poroshát kör, szarmata-csatos sírok.)
38. *Prehunkor régészete.* (Az Észak-Alföld képe a Kr. u. IV. sz. végén - V. sz. első harmadában. Irániak: Mezöszemere, Kismari-fenék (A temető kérdésköre), Tiszavalk-Kenderföldek. Tiszadob-kör. Ártánd-kör. Dél-Alföld régészeti képe a Kr. u. IV. század második felében - V. század első harmadában, Tápé–Malajdok-csoport.)
39. *Hunkor és Attila kor régészeti emlékei.* (Hunok korai története, európai megjelenése. 'Első hun pánik', 'Második hun pánik'. Hun kori germánok és alánok régészeti leletanyaga, az etnikai szétválás lehetőségei. Kis- és nagyfibulák kör a Kárpát-medencében. Attila kor régészeti lelethorizontja. Hun lelőhelyek, leletek, temetkezési szokások.)
40. *Pannonia és a Kárpát-medence nyugati része az V. században.* (Pannonia feladása, és a kontinuitás kérdése, Irániak és germánok régészeti emlékei, Keleti gót lelőhelyek, Szváb leletek.)
41. *Gepidák régészete.* (Gepida történelem, Korai gepida hagyatéka, Wielbark-kultúra. Ártánd-kör. Hun kori gepida leletek, Szilágyosomlyó, Barabás-kör. A gepida királyság kora és régészeti képe. Települési tömbök, Apahida. Gepida temetők és települések. Gepida társadalom.)
42. *Langobardok régészete.* (Langobardok története, korai (Elba-vidék) régészeti leletek. Langobardok vándorlása. Langobardok Pannoniában (északi és déli temetők) Szentendre-típusú és Vörs-típusú temetők. Hegykő-csoport. Langobard települések és temetők. Langobard társadalom. Langobardok Itáliában, az I. nemzedék kérdése.)

43. *Avar történelem: a zsuan-zsuanok és az európai avarok.* (A belső-ázsiai Zsuan-zsuan Birodalom felemelkedése, tündöklése és hanyatlása. Az avar vándorlás és kontinuitás kérdése. Avarok megjelenése a Kárpát-medencében és a kora avar kori viszonyok. A közép avar kor eseménytörténete, politikai viszonyok, hierarchia, társadalom. A késő avar kor, a kettős honfoglalás elmélete és annak kritikája. Bizánc és az avarok.)
44. *Avar kori települések.* (A települések jellemzői, az objektumtípusok. Egy avar kori település bemutatása Dunaújváros példája alapján. Késő avar kori települések kutatása, jellegzetes régészeti leletek (pl. vaseszközök). Kora és közép avar kerámia. Késő avar és import kerámiafajták.)
45. *Avar kori temetkezések.* (A kora avar kori máglyaleletek. Kovrig Ilona elmélete és annak kritikája. A temetők elhelyezkedése, fajtái, tájolás, sírba helyezés, mellékletek típusai, hitvilági elemek. A lovas temetkezések és a lószerszámok. Padmalyos és padkás temetkezési formák: történetük, koruk, elterjedési területük a Kárpát-medencében. A Kölked-Feketekapu A-B temető bemutatása.)
46. *Avar kori viseleti elemek és az ötvösség.* (Az avar kori női viselet, főbb ékszertípusok. Avar kori férfi viselet. A mellékszíjas öv és az övveretek. Avar kori fegyverek. Bizánci import kistárgyak az avar kori Kárpát-medencében. A kunszentmártoni ötvössír bemutatása és az avar kori ötvösművészeti eljárások.)
47. *A 9. század története és régészete a Kárpát-medencében.* (A Karoling terjeszkedés és hatás Pannónia területén, periodizáció. Az avar-frank háborúk története. 9. századi települések: grófsági központok, nemesi udvarház, kiszolgálófalvak és szerepük. 9. századi temetkezési szokások: birituális temetkezések, maszkos temetkezés, mellékletek – lelőhelyek bemutatása alapján. A kereszténység terjedése: püspökségi körzetek, templomok, egyházi tárgyak.)
48. *A honfoglalás kor története, kutatástörténet.* (A honfoglalás előzményei, története. A magyarság berendezkedése. Írott források. Kutatástörténet: a kezdetek: Benepusztá, Vereb, Galgóc, Szolyva, Piliny-Leshegy, Szeged-Öthalom, Tuzsér, Tiszabезд. Hampel József kutatásai. Nagy Géza kutatásai. A második hullám: Jóna András-Kenézli I., Gégény, Újfehértó-Micskepusztá, Kiss Lajos - Eperjeske, Beregszász, Posta Béla – Törtel. A két világháború közötti időszak kutatásai. Fettich Nándor tevékenysége. László Gyula és a néprajzi párhuzamok. A II. világháború utáni kutatások: Fehér Géza, Szőke Béla. László Gyula tanítványainak tevékenysége: Dienes István, Szabó János Győző, Erdélyi István, Bóna István. A második nemzedék: Kovács László, Bakay Kornél, Bálint Csanád, Fodor István, Mesterházy Károly. A szegedi iskola: Kürti Béla és Révész László.)
49. *Honfoglalás kori vezéri leletek.* (Magányos vezéri temetkezések és kis sírcsoportok. Arany és aranyozott ezüst vezéri leletek. Díszes férfi viseleti elemek: övveretek, tarsolyveretek és lemezek. Fegyverek. Viseleti elemek gazdag női sírokban: párta, fülbevalók, láncos nyakdíszek, ruhaveretek, csizmaveretek, hajfonatkorongok, hajkarikák, gyöngyök, karperecek, gyűrűk stb.)

50. *Honfoglalás kori temetkezések és hitvilág.* (A temetők helyzete, temetkezési formák. A karosi temetők és leletanyaguk. László Gyula elmélete a nagycsaládi temetőkről. Részleges és jelképes lovastemetkezés. Lószerszámok a sírokban. Köznépi temetők és leletanyaguk. A honfoglalók hitvilága a régészeti leletanyag alapján.)

KÖTELEZŐ IRODALOM:

- BÁNDI Gábor (szerk.): Baranya megye története az őskortól a honfoglalásig. (*Baranya monográfia sorozat*) Pécs 1979.
- BÓNA István: A nemzetségi és törzsi társadalom története Magyarországon. In: Székely Gy. (szerk.), Magyarország története I. Előzmények és magyar történet 1242-ig, 1. Budapest 1984, 117-179.
- BURENHULT, Göran: Az ember képes története. A kőkori világ. Vadászó-gyűjtögető és korai földművelők. Budapest 1995
- BURENHULT, Göran: Az ember képes története. Az első emberek. Budapest 1995.
- ECSEDY István - KEMENCZEI Tibor - KOVÁCS Tibor: A bronzkor kincsei Magyarországon. Időszakos kiállítás katalógusa. Pécs 1995.
- FEKETE Mária: Események és szemelvények. Bevezetés a Kárpát-medencei vaskor tanulmányozásába. (*Specimina nova; Supplementum 7.*) Pécs 2007.
- GÁBORI Miklós: A régibb kőkor Magyarországon. In: Székely Gy. (szerk.), Magyarország története I. Előzmények és magyar történet 1242-ig, 1. Budapest 1984, 69-116.
- ILON Gábor: Bevezetés a Kárpát-medence régészetébe. Szombathely 1986.
- ILON Gábor (Szerk.): Régészeti nyomozások. Budapest 2008.
- KALICZ Nándor: Agyag istenek Bp. (*Hereditas*) Budapest 1980.
- KOVÁCS Tibor: A bronzkor Magyarországon. (*Hereditas*) Budapest 1977.
- KOVÁCS Tibor (főszerk.): Kelet és Nyugat határán: a magyar föld népeinek története: Kr.e. 400 000 - Kr.u. 804 Kelet és nyugat határán. A magyar föld népeinek története Kr. e. 400000- Kr. u. 804. A Magyar Nemzeti Múzeum régészeti kiállításának vezetője. Budapest 2002.
- KŐSZEGI Frigyes: A történelem küszöbén. Budapest 1984.
- Magyar régészet az ezredfordulón. Visy Zsolt (főszerk.), Budapest 2003, 77-203.
- MAKKAY János: A magyarországi neolitikum kutatásának új eredményei. Budapest 1982.
- Momos I-III. Őskoros kutatók Összejöveleinek konferenciakötetei.* I. (2001); II. (2004); III. (2004).
- PIGOTT, Stuart: Az európai civilizáció kezdetei. Az őskori Európa az első földművelőktől a klasszikus ókorig. Budapest 1987.
- RENFREW, Colin: A civilizáció előtt. A radiokarbon-forradalom és Európa őstörténete. (*Osiris könyvtár - Történelem*) Budapest 1995.
- RENFREW, Colin - BAHN, Peter: Régészet. Elmélet, módszer, gyakorlat. (*Osiris Tankönyvek*) Budapest 1999.
- SZABÓ M.: A kelták nyomában Magyarországon. (*Hereditas*) Budapest 1971.
- SZABÓ M.: A keleti kelták. A késő vaskor a Kárpát-medencében. Budapest 2005.
- TÓTH Katalin: A kora bronzkor kutatásának helyzete Magyarországon. *Jósa András Múzeum Évkönyve* 45, 2003, 65-111.
- VÉKONY Gábor: Erdély őskora. In: Köpeczi B. (szerk.), Erdély története I. Budapest 1986, 13-46.
- ALFÖLDI András - NAGY Lajos - LÁSZLÓ Gyula: Budapest az ókorban. Budapest története I-II. Budapest 1941-1942.
- ALFÖLDY Géza: Római társadalomtörténet. Budapest 1996.
- Az ókori Pannonia történetének forrásai = Fontes Pannoniae Antiquae* I.-V.
- Fehér Bence - Kovács Péter (szerk.) I. (2004); II. (2004); II. Kovács Péter (szerk.) III. (2006); IV. (2007); V. (2008).
- BARKÓCZI László - BÓNA István - MÓCSY András: Pannonia története. Budapest 1963.
- BÍRÓ Szilvia (Szerk.): Fialat római koros kutatók I. összejövele: Xántus János Múzeum, Győr 2006. március 8-10. Győr 2007.

- FITZ Jenő: Pannonok évszázada: Pannonia 193-284. (*Hereditas*) Budapest 1982.
- FITZ Jenő: Pannonia születése. Illyricum Kr. e. 35 – Pannonia Kr. u. 106. Budapest, 1999.
- FÜLEP Ferenc - SZ. BURGER Alice.: Baranya megye a római korban. In: Bándi G. (szerk.): Baranya megye története az őskortól a honfoglalásig. Pécs 1979, 223-328.
- GÁSPÁR Dorottya: Pannonia régészete. (*ΑΓΑΦΑ* 20.) Debrecen 2006.
- GÁSPÁR Dorottya: Pannonia kereszténysége; I. köt. Budapest 2008.
- HAVAS László (Szerk.): Római történeti kézikönyv. Budapest 2001.
- MÓCSY András: Pannonia a korai császárság idején. (*Apollo könyvtár* 3.) Budapest 1974.
- MÓCSY András: Pannonia a késői császárság idején. (*Apollo könyvtár* 4.) Budapest 1974.
- MÓCSY András - FITZ Jenő (szerk.): Pannonia régészeti kézikönyve. Budapest 1990.
- Mouseion* sorozat 1-6.
- NAGY Tibor: Budapest története az őskortól a honfoglalásig. In: Gerevich L. (főszerk.), Budapest története I: Budapest története az őskortól az Árpád-kor végéig. Budapest 1973, 39-216.
- PÓCZY Klára: Aquincum, Budapest római városmagja. Budapest, 2004.
- TÓTH Endre: Dacia római tartomány. In: Köpeczi B. (szerk.), Erdély története I. Budapest 1986, 107-234.
- TÓTH István: A rómaiak Magyarországon. Budapest 1975.
- TÓTH István: Istenek a Duna partján. Székesfehérvár 1991.
- VISY Zsolt: A római limes Magyarországon. Budapest 1989.
- VISY Zsolt: A Ripa Pannonica Magyarországon. Budapest 2000.
- VISY Zsolt (szerk.): Római kor. In: Visy Zs. (főszerk.), Magyar régészet az ezredfordulón. Budapest, 2003, 205-261.
- BÁLINT Csanád: Kelet, a korai avarok és Bizánc kapcsolatai. (*Magyar Őstörténeti Könyvtár* 8.) Szeged 1995.
- BÓNA István: A középkor hajnala. A gepidák és a langobardok a Kárpát-medencében. (*Hereditas*) Budapest 1974.
- BÓNA István: A népvándorlás kor és korai középkor története Magyarországon. In: Székely Gy. (szerk.), Magyarország története I. Előzmények és magyar történet 1242-ig, 1. Budapest 1984, 265-273.
- BÓNA István: Dáciától Erdőelvéig. A népvándorlás kora Erdélyben (271-896). In: Köpeczi B. (szerk.), Erdély története I. Budapest 1986, 107-234.
- BÓNA István: Hunok és nagykirályaik. (*Hereditas*) Budapest 1993.
- DIENES István: A honfoglaló magyarok. *Hereditas*. Budapest 1972.
- FODOR István. (szerk.): A honfoglaló magyarság. [Kiállítási katalógus.] Budapest 1996.
- HAVASSY Péter (Szerk.): Jazigok, roxolánok, alánok: szarmaták az Alföldön. (*Gyulai katalógusok* 6.) Gyula 1998.
- HAVASSY Péter (Szerk.): A gepidák. Kora középkori germán királyság az Alföldön. (*Gyulai Katalógusok* 7.) Gyula 1999.
- KOVÁCS Tibor (főszerk.): Az avarok aranya: A nagyszentmiklósi kincs: A Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest kiállítása 2002. március 24. - június 30. [Kiállítási katalógus.] Budapest 2002.
- LÁSZLÓ Gyula: A honfoglaló magyar nép élete. Budapest 1944.
- PÁRDUCZ Mihály: A szarmatakor emlékei Magyarországon I-III. (*Archaeologica Hungarica* 25; 28; 30) Budapest 1941; 1944; 1950.
- SZŐKE Béla Miklós: Kora-középkori tanulmányok I. A Kárpát-medence 9-10. századi régészeti kutatásának vázlata és fő kérdései. *Zalai Gyűjtemény* 25, 1986, 21-36
- SZŐKE Béla Miklós: Kora-középkori tanulmányok II. A Kárpát-medence IX-X. századi régészeti kutatásának vázlata és fő kérdései. *Zalai Gyűjtemény* 26, 1987.

VADAY Andrea. (szerk.): A római kor barbaricum. In: Visy Zs. (főszerk.), Magyar régészet az ezredfordulón. Budapest, 2003, 265-280.

A népvándorlás kor fiatal kutatóinak konferenciája c. konferencia-sorozat tanulmánykötetei

'Avar-corpus': Avar corpus füzetek 1-5, 1994-1998

Monumenta Avarorum archaeologica 1-8, 1995-

Monumenta Germanorum Archaeologica Hungariae, 1-5, 2002-

'Honfoglaló-corpus'- kötetek

AJÁNLOTT IRODALOM:¹

¹ A történelem BA régészet szakirányos kurzusokhoz kapcsolódó irodalomjegyzékek.